

УДК 658.16 (477)

Троц І.В. , аспірантка

Хмельницький національний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

В статті здійснено аналіз та оцінку сучасного стану діяльності підприємств машинобудування в Україні. Визначено основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку галузі.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, частка збиткових підприємств.

Trots I.V.

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT MACHINE BUILDING ENTERPRISES IN UKRAINE

The article is analyzed and estimated the current state of machine-building enterprises in Ukraine. The main trends, problems and prospects of the industry are defined.

Keywords: machine-building enterprises, share of unprofitable enterprises.

Троц И.В.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ УКРАИНЫ

В статье осуществлен анализ и оценка современного состояния деятельности предприятий машиностроения в Украине. Определены основные тенденции, проблемы и перспективы развития отрасли.

Ключевые слова: машиностроительные предприятия, доля убыточных предприятий.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Машинобудування є провідною галуззю економіки, яка забезпечує економічне зростання, соціальний розвиток та науково-технічний прогрес. Рівень розвитку машинобудування значною мірою визначає економічний розвиток країни в цілому, у зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність моніторингу діяльності машинобудівних підприємств – їх стану, особливостей господарювання, проблем та

Троц І.В.

перспектив розвитку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Діяльність машинобудівного комплексу України залишається постійним предметом дослідження сучасних науковців. Стан та тенденції розвитку машинобудування в Україні досліджували такі науковці як – Ю.М. Барташевська [1], Н.П. Карачина [3], С.В. Ковальчук, О.В. Гродовський [4], А.Г. Черномазюк, В.В. Стадник [5], О.О. Шапуров [6] та інші. Однак, незважаючи на значний науковий доробок, дане питання потребує більш детального дослідження та висвітлення невіршених досі проблем, зокрема, проблем та перспектив розвитку галузі на основі аналізу тенденцій діяльності промислових та машинобудівельних підприємств України.

Цілі статті. Метою дослідження є здійснення аналізу та оцінки діяльності машинобудівних підприємств України за сучасних умов розвитку. Основними цілями для досягнення поставленої мети є: визначити основні тенденції розвитку машинобудівної галузі на макрорівні; здійснити порівняльну оцінку діяльності промислових та машинобудівних підприємств України за 2001-2011 роки; окреслити проблеми та перспективи розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Машинобудівний комплекс України об'єднує більше 30 великих галузей та 50 підгалузей, найбільш важливими серед яких є тракторне і сільськогосподарське машинобудування, верстатобудування, електротехнічне, транспортне машинобудування тощо.

На машинобудівельних підприємствах створюються засоби праці для підприємств інших галузей економіки, використовуючи досягнення наукових досліджень, передовий вітчизняний досвід та досвід розвинутих країн. Діяльність цих підприємств спрямована на виготовлення машин і обладнання, що забезпечують загальне зростання обсягів виробництва та продуктивності праці, зниження собівартості продукції. Крім того, машинобудування є пріоритетною галуззю економіки, що забезпечує конкурентоспроможність продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Для визначення тенденцій розвитку машинобудівної галузі проведемо порівняльний аналіз діяльності промислових та машинобудівних підприємств України. На основі статистичних даних держкомстату України на рис.1 згруповані та наведені частки збиткових підприємств за 2001-2011 рр. Як бачимо, за 10 останніх років найбільша частка збиткових промислових підприємств

спостерігається у 2002 р. – 41,8%, 2001 р. – 41,1% та у 2010-2011 рр. – 40,8%. Щодо підприємств машинобудування, то найбільша частка збиткових підприємств у 2009 р. – 39,3%, саме після світової фінансової кризи. В цілому слід відзначити, що частка збиткових підприємств машинобудування після 2009 року зменшується.

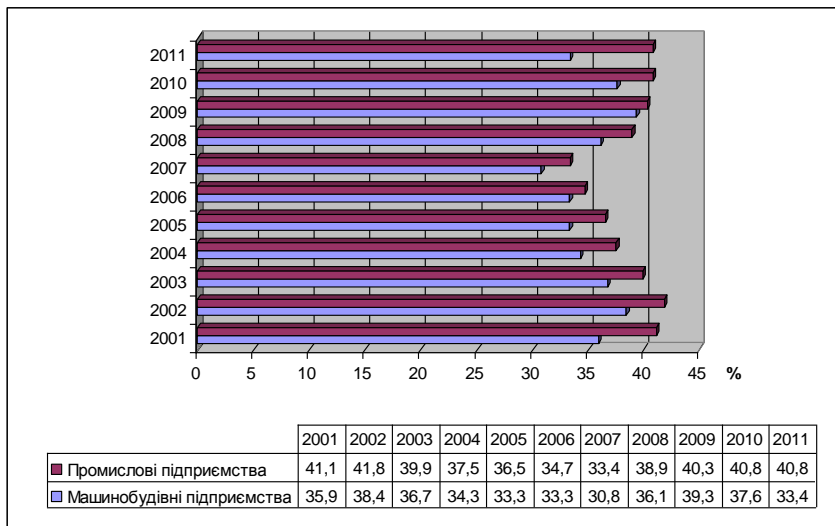

Рис. 1. Частка збиткових промислових та машинобудівельних підприємств України за період 2001-2011 роки (розроблено за даними [2])

Динаміка фінансових результатів діяльності промислових та машинобудівних підприємств наведена на рис.2, де різкий спад спостерігається у 2007-2008 рр. (кризовий період), однак позитивна тенденція зростання – після 2009 р.

Рис. 2. Фінансовий результат діяльності промислових та машинобудівельних підприємств України за період 2001-2011 роки (розроблено за даними [2]).

Аналізуючи обсяг реалізованої продукції на рис.3, слід відзначити, що його зниження спостерігається у промисловості та машинобудуванні лише після 2008 року. Однак якщо порівнювати питому вагу продукції реалізованої підприємствами машинобудування в загальнопромисловому виробництві, то за 2011 рік вона складала 11,60%, тоді як у 2001 – 10,21%.

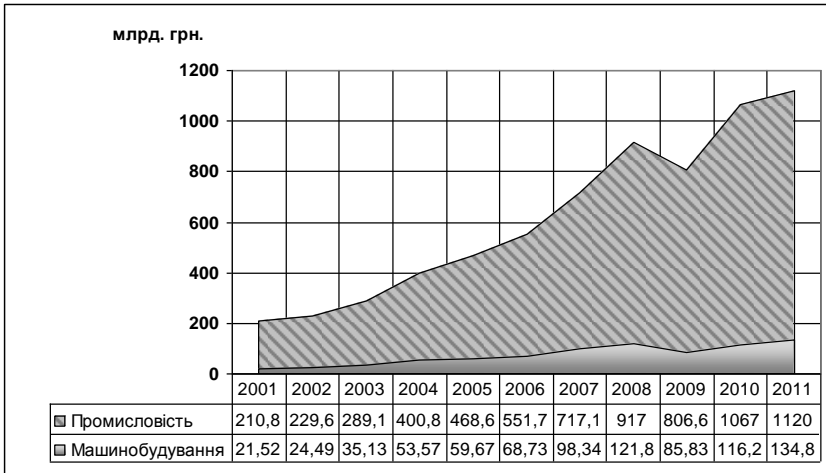

Рис. 3. Обсяг реалізованої промислової та машинобудівельної продукції в Україні за період 2001-2011 роки (побудовано за даними [2]).

У цілому, варто відзначити що за аналізований період найважчими для промисловості, зокрема і машинобудування були 2008-2009 роки. Саме за цей період спостерігається тенденція зниження практично всіх показників діяльності, що суттєво відкинуло галузь у розвитку назад.

Аналіз літературних джерел [1, с. 25; 3, с. 67-68; 4, с. 103-105; 5, 96-97; 6] та показники розвитку галузі дали змогу систематизувати за згрупувати основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку машинобудування в Україні, що наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Тенденції, проблеми та перспективи розвитку машинобудування в Україні (розроблено за [1-6])

РОЗВИТОК МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ	ТЕНДЕНЦІ	<p>I. 2008-2009 рр. – кризовий період розвитку машинобудування – спад виробництва, зниження обсягів реалізованої продукції на 29,5%, зменшення індексу промислової продукції (у 2009 р. становив 55,1%), збільшення частки збиткових підприємств, зменшення кількості інноваційно-активних підприємств (у 2008 – 400, тоді як у 2007 – 421).</p> <p>II. Після 2009 р. – післякризовий період – поступове підвищення показників діяльності галузі.</p> <p>III. 2010-2011 рр. – тенденція до зростання – підвищення рентабельності машинобудування (у 2011 р. 8,5%, тоді як у 2009 – 3,5%); індекс промислової продукції машинобудування 117,2%; збільшення кількості інноваційно-активних підприємств (у 2011 – 425).</p>
	ПРОБЛЕМИ	<p><i>Галузеві:</i> ▪ відсутність державної підтримки галузі; ▪ наявність диспропорцій у розвитку галузевої структури, її невідповідність пріоритетам розвитку національної економіки; ▪ недостатнє використання ресурсного потенціалу машинобудівних підприємств через нераціональну структуру; ▪ слабкі позиції на ринку більшості машинобудівних підприємств; ▪ відсутність налагоджених внутрішніх ринків збуту (нерозвиненість інфраструктури); ▪ повільний розвиток підгалузей машинобудування; ▪ значний обсяг виробництва в тіншовому секторі.</p> <p><i>Технологічні:</i> ▪ застарілі технології виробництва та технічного складу; ▪ нераціональне використання наявних виробничих потужностей; ▪ висока зношеність основних фондів, відстала технічна основа; ▪ висока ресурсо-, енерго- та матеріаломісткість продукції машинобудування.</p>
		<p><i>Фінансово-економічні:</i> ▪ низький рівень рентабельності та погіршення матеріально-технічної забезпеченості; ▪ відсутність джерел фінансування, фінансових механізмів та інструментів; ▪ недостатність обігових коштів, недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування; ▪ нестійкий фінансовий стан (значна частка збиткових підприємств).</p> <p><i>Інноваційні:</i> ▪ відсутність масштабних інвестиційних проектів з оновлення виробництва; ▪ низькі темпи розробки, освоєння і випуску нової продукції.</p>
	ПЕРСПЕКТИВИ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ поліпшення структури ресурсного потенціалу машинобудівних підприємств, приведення її у відповідність до вимог часу; ➤ застосування ефективних макроекономічних (державних) та мікроекономічних (внутрішньогосподарських) механізмів господарювання; ➤ покращення матеріально-технічного та інформаційного забезпечення; ➤ підвищення інноваційної активності та інвестиційної привабливості; ➤ розширення асортименту продукції машинобудування; ➤ освоєння виробництва нової конкурентоспроможної техніки; ➤ інтенсифікація процесів оновлення машинобудівної продукції й технічного переоснащення галузі; ➤ реконструкція ряду машинобудівних підприємств та закриття нерентабельних і збиткових підприємств.

Як бачимо з табл. 1, машинобудівна галузь сильно постраждала від кризи 2008-2009 рр., що спричинила значне гальмування її розвитку: різкий спад виробництва, зменшення обсягів реалізації, фінансових результатів, рентабельності, збільшення збиткових підприємств. Однак після 2009 р., 2010-2011 рр. відбувається підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудування та поступового виходу з кризового стану.

Машинобудування є ключовою галуззю економіки України, практично «серцевиною» більшості галузей промисловості, тому її розвиток є дуже важливим. Однак, як бачимо з табл.1 машинобудівна галузь України перебуває в скрутному становищі через наявність цілої низки проблем, що гальмують її розвиток.

Вважаємо за доцільне наступне групування основних проблем розвитку машинобудування в Україні: галузеві (найбільш характерні для галузі), технологічні (стосуються технології виробництва), фінансово-економічні (проблеми матеріального забезпечення) та інноваційні (відсутність або дуже низький інноваційний розвиток галузі). Вирішення наявних нагальних проблем машинобудування дозволить підвищити не лише рівень діяльності галузі, а й покращити рівень економіки в цілому.

Реалізація окреслених перспектив розвитку машинобудівної галузі (табл.1) значно прискорить темпи розвитку галузі та підніме її на якісно новий рівень, що сприятиме вирішенню практично всіх означених проблем.

Висновки. Після фінансово-економічної кризи у 2008-2009 рр. машинобудівна галузь в Україні перебувала у вкрай важкому стані, що значно знизило темпи її розвитку.

Наявність цілого ряду проблем у машинобудуванні на сьогодні потребує негайного вирішення, що призведе в майбутньому до досить гарних перспектив як для галузі, так і підвищення економічного рівня країни. Подальший розвиток машинобудування України потребує технічного переозброєння, реконструкції, переспеціалізації на основі високих технологій світового рівня та інвестування. Тому, вирішення даного питання повинно стати пріоритетним напрямом економіки.

1. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи розвитку / Ю.М. Барташевська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. – № 1 (8). – С. 19-25.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Карачина Н.П. Машинобудування України: сучасний стан, тенденції та перспективи

розвитку за умов економічної кризи / Н.П. Карачина // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2009. – №647. – С. 64-70.

4. Ковальчук С.В. Інноваційна парадигма формування економічної стратегії підприємств: монографія / С.В. Ковальчук, О.В. Гродовський. – Хмельницький: ХНУ, 2010. – 199 с.
5. Черномазюк А.Г. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного машинобудування та його ресурсні детермінанти / А.Г. Черномазюк, В.В. Стадник // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №2 (6). – С.91-99.
6. Шапуров О. О. Стан і тенденції розвитку машинобудування / О. О. Шапуров // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №. 3. – С. 57-63.